

Lukulux-verkkokäsikirja kirjastojen ja lukutaitotyön kehittämisen tukena – Käyttö ja vaikutukset

9.1.2026

Vuosina 2018–2021 toteutimme yhdessä Turun ammattikorkeakoulun, Jyväskylän yliopiston sekä Seinäjoen ja Turun kaupunginkirjastojen kanssa Lukemattomat mahdollisuudet -hankkeen. Hankkeen päättymisestä on kulunut nelisen vuotta, ja syksyllä 2025 tarkastelimme sen toimintojen ja tuotosten vaikutuksia yhdessä Sari Mäkinen-Laitilan kanssa (2025, 677–690). Haastattelu- ja palauteaineistojen sekä havaintojen pohjalta syntyneen artikkelin ulkopuolelle jäi kuitenkin keskeinen osa hanketta eli verkkokäsikirja Lukulux. Palaammekin nyt tarkastelemaan käsikirjan käyttöä sekä merkitystä.

Hanketulokset verkkokäsikirjaksi

Lukulux verkkokäsikirja (lukulux.fi) on hankkeen tärkein tuotos. Se kokoaa yhteen kaikki hankkeen keskeisimmät tulokset. Käsikirja julkaistiin joulukuussa vuonna 2020. Lukulux on toteutettu SEAMK piensivustona eli pohjana on hyödynnetty oman ammattikorkeakoulumme julkaisualustoja (Salmela, 2020). Suosittelemmekin tätä ratkaisua lämpimästi vaihtoehdoksi muillekin. Piensivusto on soveltunut hyvin erilaisten sisältöjen esittelyyn, visualisointiin ja julkaisemiseen. Hankkeessa meillä oli ilo työskennellä SEAMKin TKI-asiantuntija Sini Karjalaisen kanssa, joka vastasi sivuston teknisestä toteutuksesta.

Käsikirja herätti kiinnostusta jo sen julkaisuhetkellä. Ritva Hyttinen (2020) kuvaa hankkeen blogissa Kirjastot aikuisten lukutaidon tukena -webinaaria ja käsikirjan julkaisemista, johon osallistui yli 160 aikuisten lukutaidosta kiinnostunutta osallistujaa. Osallistujamäärä kertoo jo itsessään kiinnostuksesta aihetta kohtaan

ja käsikirja on ollut käytettävissä nyt viitisen vuotta.

Verkkoliikenteen tarkastelua

SEAMK piensivustona toteutetusta käsikirjasta on mahdollista saada jonkin verran tietoja kävijäliikenteestä. Tietoja saadaan Microsoft Dynamics Customer Insights alustan avulla. Verkkosivuanalytiikan kautta saadaan tietoja esimerkiksi sivustovierailuista ja klikkauksista sekä käsikirjan suosituimmista osista.

Analytiikkaa tarkastellessa on hyvä erottaa verkkosivuvierailut ja verkkosivuklikkaukset. Vierailu tarkoittaa, että käyttäjä on saapunut sivustolle ja yksi vierailu voi sisältää useita sivulatauksia, mutta ei välttämättä yhtään klikkausta. Sivustoklikkaus taas tarkoittaa, että kävijä on klikannut jotakin elementtiä sivustolla – esimerkiksi linkkiä, painiketta tai kuvaa.

Koska analytiikka on ollut käytössä vasta 1.4.2021 alkaen, tarkastelemme käyttöä ajalta 1.4.2021 – 31.7.2025 huomioiden vain Suomesta tulleen verkkosivuliikenteen. Verkkokäsikirjaa koskeva analytiikka koottiin elokuussa 2025 SeAMKin tietohallinnon suunnittelija Panu Savolaisen avustuksella.

Ennakkoon tiesimme, että käsikirjaa käytetään aktiivisesti, mutta tarkemmin analytiikkaa ei ole seurattu. Osa verkkoliikenteestä aiheutuu käsikirjan käyttämisestä oppimateriaalina SEAMK kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-opiskelijoiden Lukuohjauksen opintojaksolla (Seinäjoen ammattikorkeakoulu, i.a.), mutta sen lisäksi käsikirjaan viitataan ajoittain erilaisissa koulutuksissa sekä materiaaleissa kirjastoalalla, mutta ilahduttavasti myös muilla aloilla. Lisäksi Suomen yleisten kirjastojen täydennyskoulutusalustalta Libopista löytyy erillinen Lukulux.fi Lukemattomien aikuisten ohjaamiseen -opintojakso (ks. https://liboppi.fi/suositukset/lukuluxfi/), joka hyödyntää myös käsikirjan aineistoja. Olikin mielenkiintoista lähteä tarkastelemaan sivuston käyttöä tarkemmin.

Aktiivista kävijöitä

Edellä mainitulta tarkasteluajalta verkkosivuvierailuja on kertynyt yhteensä 51 957 ja klikkauksia 27 855. Kokonaisliikennettä tarkasteltiin myös vuositasolla. Vuosilta 2022, 2023 ja 2024 on käytettävissä koko vuoden tilastot, mutta vuosien 2025 ja 2021 osalta luvut kattavat vain osan vuodesta.

Vilkkain vuosi sivustolla on ollut 2023, 13 559 vierailua ja 7993 klikkausta. Käyttö on yltänyt lähes samoihin määriin sekä vuosina 2022 (vierailuja 11 606 ja klikkauksia 5436) että 2024 (vierailuja 11 699 ja klikkauksia 5779). Vajaina tarkasteluvuosina 2021 vierailuja kertyi 8726 ja klikkauksia napautukset 4477 ja vuoden 2025 aikana vierailuja kertyi 6367 ja klikkauksia 4170.

Suosituimmat sisällöt

Analytiikan kautta voidaan tarkastella myös käsikirjan suosituimpia osia. Sivuista pääsivu Lukulux.fi on kerännyt luonnollisesti eniten huomiota. Kymmenen suosituimman osan joukkoon tarkasteluajalta lukeutuvat sen lisäksi järjestyksessä:

1. fi pääsivu (8442)
2. Tämä lukemisestä tiedetään: Lukemisen positiiviset kognitiiviset ja emotionaaliset vaikutukset (3669)
3. Mielenkiintolähtöinen työskentely: Sanataidepajat (2863)
4. Tämä lukemisestä tiedetään: Kohti parempaa lukemista (2796)
5. Lukuohjaus: Mielenkiintolähtöinen työskentely (2443)
6. Lukuohjaus (2337)
7. fi: Materiaalit (1850)
8. Mielenkiintolähtöiset kirjastopalvelut: Asiakasprofiilit (1834)
9. Mielenkiintolähtöiset kirjastopalvelut (1816)
10. Tämä lukemisesta tiedetään pääsivu (1463)

Vuositason tarkastelussa suosituimpien sivujen järjestys hieman vaihtelee, mutta kärkikymmenikkö pysyy lähes samana. Käyttötilastoja tukevat lisäksi kokoomateosta (Salmela & Mäkinen-Laitila, 2025, s. 680) varten tehdyt haastattelut.

Haastateltujen kestosuosikkeja olivat erityisesti verkkokäsikirjan lukuohjaukseen liittyvät menetelmäosat sekä työpajamallit. Anna Kippola (2025) kertoo edelleen käyttävänsä Lukuluxin materiaaleja eri ryhmien kanssa työskennellessään. Samoin Karoliina Prinkkilä (2025) mainitsee suosikikseen Lukuluxin menetelmäosiot ja sanataidetehtävät. Ne ovat olleet hänen kokemustensa mukaan hyödyllisiä ja inspiroivia. Lukuluxista on muodostunut paikka, johon hän palaa etsimään ideoita.

Reija Portti ja Anna Roos (2025) puolestaan kuvaavat hanketta ja käsikirjaa eräänlaisena ajattelun herättäjänä tai keskustelukumppanina omalle lukutaitotyölleen, kokonaisuutena mistä lähteä liikkeelle omassa suunnittelussa ja etsiä ideoita. Roos (2025) kuvaa, kuinka käsikirjan myötä ei ole tarvinnut lähteä liikkeelle tyhjästä, mikä onkin varmasti monen hankkeen toive hankekauden päättyessä.

Avoimuuden ja saavutettavuuden vaikutus

Edellisten lukujen perusteella Lukuluxia hyödynnetään ahkerasti eikä vain SEAMKin opintojaksolla. Ahkera käyttö viittaa siitä, että hankkeen tulokset ovat jokseenkin juurtuneet kirjastojen ja koulutuksen arkeen. Käsikirjan hyödyntäminen eri oppimisympäristöissä, hankkeiden suunnittelussa ja kirjastojen palveluissa kertoo sen merkityksestä alan kehittämistyössä (Salmela & Mäkinen-Laitila, 2025, 677–690).

Avoin ja pitkäjänteinen kehittämistyö sekä materiaalien saavutettavuus ovat olleet keskeisiä tulosten leviämisessä. Jo vuonna 2022 pohdimme (Salmela, 2022), miten kolmen peräkkäisen hankkeemme teemat lukutaitotyön ja osallisuuden parissa sekä hankkeiden tulosten kokoaminen avoimiin, helposti hyödynnettäviin verkkokäsikirjoihin voivat edistää tulosten löytämistä ja käyttöä.

Lukulux toimii paitsi tietopankkina, inspiraation lähteenä ja keskustelukumppanina lukutaitotyön tekijöille. Jatkossa olisi kiinnostavaa jatkaa käsikirjan käytön seurantaa, mutta myös hankkeen blogiaineistojen (Lukemattomat mahdollisuudet, i.a.) hyödyntämistä. Blogi sisältää muun muassa lukuohjaajakoulutukseen osallistuneiden kirjastoammattilaisten reflektioita, vieraskynätekstejä sekä asiantuntijakirjoituksia, joita hyödynnetään esimerkiksi SeAMK opetuksessa. Myös ne muodostavat arvokkaan tietopankin lukuohjauksesta kiinnostuneille.

Satu Salmela
Kirjasto- ja tietopalvelualan lehtori

SEAMK

Kirjoittaja on aikuisten lukutaitotyöstä innostunut kirjasto- ja tietopalvelualan lehtori ja ollut mukana kolmessa peräkkäisessä aikuisten ja nuorten aikuisten osallisuuteen ja lukutaitotyöhön keskittyvässä hankkeessa (Näkymättömät – Nuorten digitarinat 2015–2018, Lukemattomat mahdollisuudet 2018–2021 sekä Lukukuntoon! -hanke 2021). Kirjoittaja toimii myös toisena vastuuopettajana SEAMKin Lukuohjauksen opintojaksolla.

Asiasanat: kirjastot; lukutaito; lukeminen; projektit; käsikirjat; verkkojulkaisut; verkkojulkaiseminen; saavutettavuus; avoimuus; open access; kehittäminen; vaikutukset

Lähteet

Hyttinen, R. (17.12.2020). Kirjastot aikuisten lukutaidon tukena. *Lukemattomat mahdollisuudet*. https://lukemattomat.turkuamk.fi/arkisto/kirjasto/2359/index.html

Kippola, A. (informaatikko, Raahen kaupunginkirjasto). (20.8.2025). *Haastattelu Lukemattomat mahdollisuudet hankkeesta ja lukuohjaajakoulutuksesta* [asiantuntijahaastattelu].

Lukemattomat mahdollisuudet. (i.a). https://lukemattomat.turkuamk.fi/arkisto/blogi-2/index.html

Portti, R. (hanketyöntekijä, Inarin kunnankirjasto). (15.8.2025). *Haastattelu Inarin kunnankirjaston lukutaitotyöhön liittyvistä hankkeista* [asiantuntijahaastattelu].

Prinkkilä, K. (kirjastonhoitaja, Seinäjoen kaupunginkirjasto). (21.8.2025). *Haastattelu Lukemattomat mahdollisuudet hankkeesta ja lukuohjaajakoulutuksesta* [asiantuntijahaastattelu].

Salmela, S. & Mäkinen-Laitila, S. (2025). Kirjastot mukana aikuisten lukutaitotyössä: Lukemattomat mahdollisuudet -hankkeen vaikutuksista. Teoksessa S. Päällysaho, P. Junell, Salminen-Tuomaala, S. Uusimäki & Karvonen, M. (toim.), Kestävästi kohti tulevaisuutta: Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2025 (s. 677-690). https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20251211117354

Salmela, S. (10.2.2020). Lukulux-verkkokäsikirjalla lukemattomuutta vastaan. *@SeAMK-verkkolehti*. https://lehti.app-staging.seamk.hion.dev/muut-artikkelit/lukulux-verkkokasikirjalla-lukemattomuutta-vastaan/ Salmela. S. (21.6.2022). Hanke tuli ja hanke meni. *@SeAMK-verkkolehti*. https://lehti.app-staging.seamk.hion.dev/muut-artikkelit/hanke-tuli-ja-hanke-meni/ Seinäjoen ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala, Päivätoteutus: KITI25*. Opinto-opas. https://opinto-opas.app-staging.seamk.hion.dev/21/fi/45/55/1350